

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ЗОН ШАЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ

К.Д. Ніколаєв, науковий співробітник
В.М. Ісаєнко, доктор біологічних наук
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Проведено аналіз стану та динаміки розвитку туристичних зон Шацького Національного природного парку. Визначено існуючі та потенційно можливі негативні наслідки, спричинені надмірною, споживацькою туристичною активністю в межах парку.

Вступ. Важливим питанням сьогодення залишається розробка та реалізація заходів щодо гармонізації використання природних ресурсів та задоволення потреб людини у відпочинку, лікуванні, оздоровленні, проведенні дозвілля тощо.

Туристична галузь – це один із найбільших споживачів природних ресурсів. Вони для неї є і об'єктами споживання, і засобами реалізації туристичних послуг. Туристична діяльність здатна викликати у найприродніших куточках Землі незворотні зміни, зумовлені надмірними концентраціями людей у межах окремих туристичних зон, розбудовою туристичної індустрії, будівництвом закладів туристичного відпочинку тощо.

Останніми роками в Україні простежується позитивна динаміка розвитку туристичної активності, що зумовлено значним природним та історико-культурним потенціалом держави. До найбільш розвинених у туристичному плані територій (за винятком АР Крим та Карпатського регіону) можна віднести і частину Волинської області, а саме район Шацького НПП. Розміщений у межах Українського Полісся і розташований на берегах мальовничого озера Світязь, він щорічно привертає увагу тисяч відвідувачів та туристів.

Згідно статистичних даних, чисельність туристів лише за останні роки перевищує 120 тис. чоловік [1]. При цьому, за розрахунками екологічно допустимої місткості Шацького НПП, зазначеними в Проекті організації території, охорони, відтворення та рекреаційного використання природних комплексів та об'єктів Шацького НПП, в розрізі функціональних зон вона становить близько 70 тис. чоловік.

Реальні ж показники щодо кількості туристів є ще вищими, адже більшість місцевих жителів, які надають послуги з розміщення та харчування туристів, не мають державної реєстрації, а отже, провести чіткі розрахунки існуючої кількості відвідувачів практично неможливо.

Суттєва різниця між чисельністю туристів та значеннями допустимого туристичного навантаження дає підставу стверджувати про виникнення антропогенних тисків та змін у природних екосистемах. Вже сьогодні спостерігається: – деградація та зниження природ-

них біоценозів, рослинної підстилки і представників флори та фауни, переважно більшість яких унесено до Червоної та Зеленої книг України;

– зміна естетичного вигляду території парку за рахунок надмірної забудови закладами туристичного розміщення, відпочинку та харчування, особливо в прибережній смузі;

– забруднення території парку побутовими відходами (пластик, скло, папір, неограничені рештки тощо) та неочищеними стоками від закладів розміщення та туристичного обслуговування.

Проблемним питанням є те, що в межах парку активно функціонує лише чотири туристичні зони відпочинку ("Трада", "Світязь", "Пісочне", "Гушове"), в межах яких концентрується практично вся туристична інфраструктура. Незначні за площами території туристичних зон поступово починають втрачати свою природну здатність до самовідновлення через надмірну концентрацію туристопотоків. Це чітко простежується внаслідок проведених розрахунків допустимих рекреаційних місткостей кожної з них.

Мета цього дослідження – провести аналіз сучасного стану та динаміки розвитку туристичних зон в межах Шацького НПП задля усунення та мінімізації негативного впливу туристичної діяльності.

Методика досліджень. У ході досліджень було використано аналітичний, статистичний та математичний методи.

Рекреаційну місткість визначали для кожного туристичного сезону окремо за наступною формулою:

$$Vi = \frac{Ni \cdot Si \cdot C}{Di}, \quad [2]$$

де Vi – рекреаційна місткість i -ї території, осіб;

Ni – норма рекреаційного навантаження на 1 гектар території, осіб/км²;

Si – площа i -ї рекреаційної території, км²;

C – тривалість рекреаційного періоду, днів;

Di – середня тривалість перебування туристів і відпочиваючих на i -ї території, днів [3].

Результати досліджень. 1. Зона відпочинку "Трада": $Ni = 1150 \text{ осіб/км}^2$; $Si = 28,25 \text{ га} = 0,28 \text{ км}^2$; $C = 90 \text{ днів}$; $Di = 12 \text{ днів}$. Згідно даної формули, рекреаційна місткість зони відпочинку "Трада" буде становити:

$$Vi = \frac{115 \cdot 0,28 \cdot 90}{12} = 241 \text{ особи.}$$

На території цієї зони на сьогоднішній день знаходиться 57 баз відпочинку, які одночасно приймають 2071 туристів. Отже, порівнюючи результати проведених розрахунків з фактичними кількостями туристів, можна визначити значні перевищення останніх.

2. Зона відпочинку "Світязь": $Ni = 1150 \text{ осіб/км}^2$; $Si = 3,37 \text{ га} = 0,084 \text{ км}^2$; $C = 90 \text{ днів}$; $Di = 12 \text{ днів}$. Згідно даної формули, рекреаційна місткість зони відпочинку "Світязь" буде становити:

$$Vi = \frac{115 \cdot 0,084 \cdot 90}{12} = 72 \text{ особи.}$$

Бази відпочинку, розташовані в цій території, одночасно можуть прийняти 454 туристів, що у кілька разів перевищує значення рекреаційної місткості даної зони.

3. Зона відпочинку "Гушове": $Ni = 1150 \text{ осіб/км}^2$; $Si = 53,02 \text{ га} = 0,53 \text{ км}^2$; $C = 90 \text{ днів}$; $Di = 12 \text{ днів}$.

Згідно даної формули, рекреаційна місткість зони відпочинку "Гушове" буде становити:

$$Vi = \frac{115 \cdot 0,53 \cdot 90}{12} = 457 \text{ особи.}$$

Існуючі, в межах зони, бази відпочинку одночасно приймають 1740 туристів. Проведені розрахунки свідчать про те

ревищення фактичних кількостей туристів над значеннями рекреаційної місткості.

4. Зона відпочинку "Пісочне": $Ni = 1150 \text{ осіб/км}^2$; $Si = 28,46 \text{ га} = 0,28 \text{ км}^2$; $C = 90 \text{ днів}$; $Di = 12 \text{ днів}$. Згідно даної формули, рекреаційна місткість зони відпочинку "Пісочне" буде становити:

$$Vi = \frac{115 \cdot 0,28 \cdot 90}{12} = 242 \text{ особи.}$$

Між тим у межах зони функціонує санаторій загальнооздоровчого профілю "Лісова пісня" на 420 місць та бази відпочинку вищої навічальності м. Львова, де одночасно відпочиває 1158 туристів.

Висновки та рекомендації. Проведені розрахунки по всіх туристичних зонах виявили значні перевищення кількості відпочивальників над значеннями допустимих рекреаційних місткостей у літній сезон.

Для покращення та зміни ситуації необхідно є:

– проведення екологізації всієї туристичної діяльності в межах парку;

– розробка екологічних паспортів кожної з туристичних зон;

– дотримання режиму заповідності в межах парку;

– підвищення рівня соціально-культурного обслуговування туристів;

– дотримання встановленого чіткого зонування території (проблемним питанням виступає стихійна організація пляжів тощо);

– вирішення питання стосовно введення централізованої системи каналізації та водовідведення [4].

Вказані заходи дозволять збалансувати розвиток туристичної діяльності в межах Шацького НПП та ввести його в русло еколого-орієнтованого розвитку, змінивши на краще екологічну ситуацію в регіоні.

Література

- Мокрий В.І. Інформаційні технології збалансованого розвитку рекреаційних комплексів Шацького НПП // Екологічний вісник. – 2008. – №8. – С. 20-21.
- Смирнов І.Г. Про привабливість та логічність рекреаційно-туристичних об'єктів та ресурсів (в контексті логістичної моделі сталого розвитку туризму) // Географія та туризм. – 2010. – Вип. 4. – С. 106-114.
- Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / Краців В.С., Гривів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. – Львів: НАН України – ІРД НАН України, 2005. – 78 с.
- Ніколаєв К.Д. Підходи до організації та забезпечення еколого-орієнтованої туристичної діяльності на території Шацького НПП. – Збалансований (сталі) розвиток України – пріоритет національної політики: матеріали Всеукраїнської наукової екологічної конференції. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2010. – С. 107-112.

АННОТАЦІЯ

Ніколаєв К.Д., Ісаєнко В.М. Сучасний стан розвитку туристичних зон Шацького національного природного парку // Біогеографія та природокористування. – 2012. – Т. 4, № 5-6. – С. 56-59.

Проведен аналіз сучасного стану та динаміки розвитку туристичних зон Шацького НПП. Виявлені існуючі та потенційно можливі негативні наслідки, спричинені надмірною, споживацькою туристичною активністю в межах парку.

SUMMARY

K. Nikolaev, V. Isayenko. The modern stage of tourist zones development of Shatsk National Natural Park // Biological Resources and Nature Management. – 2012. – 4, № 5-6. – P. 56-59.

The analysis of state and dynamics of development of tourist zones of Shatsk National Natural Park is carried out. The existing and potential negative consequences provoked by excessive tourist activity within the park are revealed.



Рис. 1. Співвідношення фактичних кількостей відвідувачів з рекреаційною місткістю туристичних зон Шацького НПП